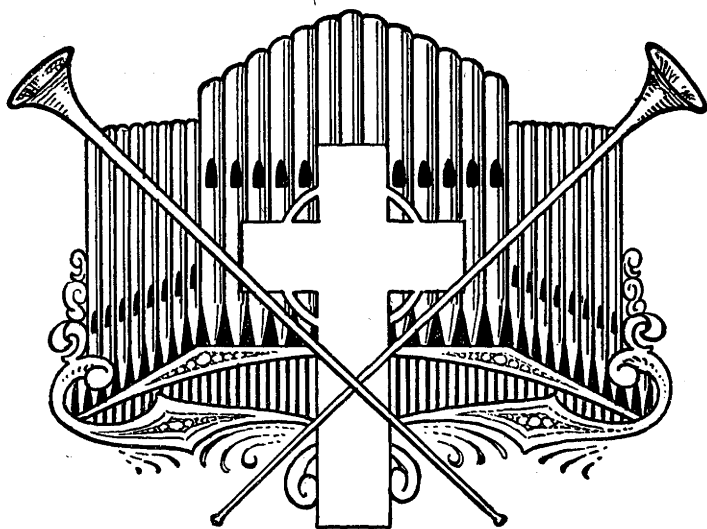

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER

OCH

SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- OCH KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN *BENGT CNATTINGIUS*, LINKÖPING, PROFESSOR *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÅSTHOLMEN, OCH MUSIKDIREKTÖR *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STJÄRNORP

15 SEPT.

FJÄRDE ÅRGÅNGEN

1929

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
A. Adell: Kyrkklockor	44
— » — Den praktiska prästutbildningen	132
— » — Högmässa och kyrkoår	154
F. M. Allard: Predikan vid vespergudstjänst i Skara domkyrka den 15 aug. 1929	161
G. Aulén: Nya riktlinjer för arbetet inom Kyrkosångens Vänner	59
Y. Brilioth: Kyrkomötet i Örebro 1529	49
B. Cnattingius: Utställningen av kyrklig textilkonst	17
— » — Konst och liturgi	165
G. Herrlin: Vid friska vatten	130
H. Hägglund: Ett kapitel om predikans genesis	145
E. Liedgren: Glömda rikedomar	177
A. Malmberg: En predikosamling ur psalmvalssynpunkt	182
O. Mannström: Två morgonhymner från gamla kyrkan	12
C. A. Moberg: Den gregorianska sången i den romerska kyrkan	33
— » — Pius X och den kyrkliga musiken	71
— » — »Ny saktighet» inom nutida katolsk kyrkomusikalisk komposition	81
— » — Musikhistoriska lärdomar	104
G. Molis-Mellberg: Psalmboksfrågans behandling vid kyrkomötet i Finland	5
— » — Handboksfrågornas behandling vid senaste kyrkomötet i Finland	19
O. Olsson: Orgelspelets mästare	152
K. Peters: Sveriges första svenska kyrkohandbok	54, 65
— » — Dopritualet i 1529 års handbok	100
— » — Till prefationens musikaliska historia i Sverige	138
C. Rogberg: Schütz' Musikalische Exequien	10
A. Runbäck: Den unisona körens uppgifter vid högmässan	111
— » — Till frågan om högmässans inledning	167
S. Sjöberg: Erfarenheter från bruket av Koraler till Nya Psalmer	1
— » — Kyrkomusikernas lönefråga	77
M. Wöldike: Thomas Laub og Dansk kirkesang	41
D. Åhlén: Carl Lundell	97
— » — Bachfesten i Leipzig	120
— » — Kurt Thomas	158
W. Åhlén: Nutida orgelproblem	140

Redogörelser och större meddelanden.

	Sid.		Sid.
Om den rätta bönen	1	Nya orglar	32, 80, 128, 191
Bön vid kyrkosångsmöte	129	Händels Messias	16, 32
Bön vid kantors tillträde	129	Bachs juloratorium	31, 48
Kyrkosångens Vänner	28, 62, 191	Schütz' Jesu sju ord på korset	80
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening	29, 125, 191	Matrikel över svenska kyrkomusici	94
Sveriges Kyrkosångsförbund	30, 191	Sveriges äldsta kyrkoklocka	16
400-års jubileet i Örebro	95	Vigeland dekorerar Lunds domkyrka?	16
Körjubileer: Norrköpings S:t Olai	30	Öppna kyrkor	31
Valdarnsviks kyrkokör	95	Klassisk orgelmusik	128, 160
Karlskrona musikför.	95	Prenumerationsanmälan	191
Kurser och möten: Möteskalender	80	Danmark: Nordiskt körmöte	124
Lit.-kyrkomus. kurs i Skara	95, 141	Norge: Liturgisk nämnd	96
D:o i Karlshamn	95, 127	Trondhjems domkyrka	96
D:o i Berg	126	Norges organistförening	160
Organistkurs i Uppsala	128	Finland: De nya melodierna till psalm- bokstillägget	9
Kyrkliga mötet i Stockholm	95	Kyrkomusikdagar i Helsingfors ...	14
Petrus de Dacia, ruinspel	142	Svensk sångfest i Jakobstad	16
Kyrkliga Frivilligkåren i Upsala	186	Åbo domkyrkas 700-årsfest ...	16, 96
Orgeldispositioner	88, 174, 185	Svenska kantor-organistför.	32

	Sid.		Sid.
<i>Tyskland: 17:e</i> Bachfesten	32, 120	<i>England: Evangeliska</i> alliansen och	
<i>2:a</i> Schützfesten	32	engelska kyrkohandboken	13

Recensioner.

A. Litteratur.

<i>H. Biedermann: Aktuelle</i> Orgelbaufragen	143	<i>R. v. Liliencron: Chorordnung</i>	92
<i>M. Björkquist: Den bundna</i> och den fria kyrkan	189	<i>G. Lizell: Den sv. högmässogudstj.</i> ...	154
<i>Bärenreiter-Jahrbuch 1929</i>	47	— » — <i>Vårt kyrkoår</i>	154
<i>C. F. Hennerberg: Orgelns</i> byggnad... ..	25	<i>O. Mannström: Livstrådet</i>	189
<i>Jahrbuch für Liturgiewissenschaft</i>	190	<i>Der Musikant</i>	124
<i>A. Jonæ: Öva dig i</i> gudaktighet	89	<i>Musik und Kirche</i> ..	47
<i>Julböcker: Julhelg</i> för sv. hem	188	<i>H. Olén: Svenska kyrkomusici</i>	25
Linköpings stifts julbok.....	188	<i>Th. Peterson: Själens vägar</i>	190
Lunds stifts julbok	188	<i>G. Ramin: Gedanken zur Klärung</i> des Orgelproblems	140
Till hembygden	189	<i>Svenskt kyrkoliv i Finland</i>	90
<i>O. Larsson: Kyrkoideal</i>	92	<i>N. Söderblom: Luthers lilla katekes</i>	144
<i>E. Liedgren: Svensk psalmdiktning</i>	79	<i>E. Wellesz: Bysantinische Musik</i>	190
<i>K. Liesenberg: Der Einfluss</i> der Liturgie	165	<i>N. Zettergren: Svensk gudstjänstritual</i>	144
		<i>M. Åmark: Kyrkklockor</i>	44

B. Musik.

<i>A. André: Svenska stamsånger</i>	123	<i>Th. Laub: Musik og Kirke, Dansk Kirke-</i>	
<i>J. C. Bach: 44 Choräle</i>	176	kesang, Andelige sange.....	(41), 90
<i>J. Blennow: Körsånger</i>	27	<i>A. Lehtonen & J. Sundberg: Passions-</i>	
<i>D. Buxtehude: Missa brevis</i>	79	vesper	124
<i>Dansk Org.-foren. Präludiesamling</i>	79	<i>V. Lübeck: Weihnachtskantate</i>	143
<i>C. H. Debois: Sonate D dur</i>	122	<i>A. Mendelssohn: 6 Choralvorspiele</i>	176
<i>H. v. Eyken: Musikalischer Teil zu</i>		<i>G. Molis-Mellberg: Vesper</i>	92
Liliencrons Chorordnung	92	<i>W. A. Mozart: Dir, Seele des Weltalls</i>	123
<i>I. Hannikainen: Vårt hemvist</i>	94	<i>M. Praetorius: Weihnachtslieder</i>	143
<i>H. L. Hassler: Vier Psalmen</i>	27	<i>N. L. Sagnér: Vid juletid</i>	93
— » — <i>Mein Lieb</i>	123	<i>F. Schmidt: Celler Passion 1637</i>	48
<i>O. Jochum: Christ und die Welt</i>	143	<i>H. Schütz: Musikalische Exequien</i>	10
<i>P. Kickstat: Choralvorspiele</i>	176	— » — <i>Der 23 Psalm</i>	143
<i>H. Klemetti: 11 andliga sånger</i>	123	— » — <i>Geistliche Konzerte</i>	143
40 nya koralförspel, utg. av ärkestiftets organist förening	26, 47	<i>K. Straube: Alte Meister des Orgel-</i>	
<i>A. Krieger: Arien</i>	143	spiels.....	152
<i>E. Kyander: Stilla är kvällen</i>	94	<i>Ur kyrkokörernas repertoar I—II</i>	123
		<i>D. Vikander: Svenska skolkvartetten III</i>	93

In Memoriam.

<i>Lektor A. E. Friedlander</i>	13	<i>Kyrkoherde K. G. Hauffman</i>	24
---------------------------------------	----	--	----

Musikbilaga.

	Häfte		Häfte
<i>J. S. Bach: Pingsthymn</i>	4	<i>J. Kugelman — J. S. Bach: Dig skall</i>	
— » — <i>Kom stilla död</i>	4	ditt Sion sjunga.....	1
— » — <i>Aftonpsalm</i>	4	<i>G. P. Palestrina: Hell, dag så ljus</i> ...	4

II.

**Tidskrift för Kyrkomusik och
Svenskt Gudstjänstliv**

Redaktionens adress: *Stjärnorp*, Rt. 4 a.
Efter 1 okt. Folkungagatan 61 IV, Stockholm.
Postgiro 31495

Expeditionens adress: *Gleerups Förlag*,
Lund, Rt. 111
Postgiro 30848

Tidskriften utkommer med 1 nummer den
15 i varje månad. För juli—augustinumren
dubbelnummer den 1 augusti

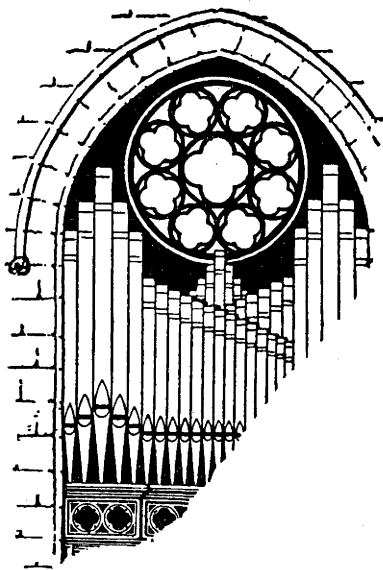
Prenumerationspris: å posten, i bokhandeln
eller direkt från förlaget: kr. 4:50 pr år

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer

Detta nummer innehåller:

Bön vid kyrkosångsmöte. — Bön, då orga-
nist eller kantor tillträder sin tjänst. —
Kyrkoherde *G. Herrlin*, Karlshamn: Vid
friska vatten. — Komminister *A. Adell*,
Stjärnorp: Den praktiska prästutbildningen.
— Kyrkoherde *K. Peters*, Hästholmen: Till
prefationens musikaliska historia i Sverige.
— Musikdirektör *W. Åhlén*, Stockholm:
Nutida orgelproblem. — Kurser och möten.
— Recensioner. — Meddelanden.

Lediga tjänster se omslagets sid. IV.

Tonskönhet

och ett gediget omsorgs-
fullt utförande giva våra
K Y R K O O R G L A R
en rangplats inom mo-
dern orgelbyggnads-
konst

A. MÅRTENSSONS ORGELFABRIK
LUND

Bön vid kyrkosångsmöte.

EVIGE, BARMHÄRTIGE GUD! Du som finner behag i att vi lova och tacka dig med våra hjärtans och läppars sånger och som tillstöder, att vi frambära våra sorger och behov inför dig. Vi bedja dig: giv oss nåd att varda uppfyllda av din Helige Ande, då vi tala till varandra i psalmer, lovsånger och andliga visor och så tillbedja dig i anda och sanning.

Välsigna oss, så att vi i allt endast avse din ära och din församlings andliga förkovran. Var när oss nu och alltid, och låt oss en gång i den himmelska helgedomen få instämma i den nya sång, som skall sjungas till din och vår Frälsares Jesu Kristi ära i den Helige Andes kraft. Amen.

Bön.

Då organist eller kantor tillträder sin tjänst.

ALLSMÄKTIGE GUD, käre himmelske Fader, vars tron omgives av ditt folks lovsånger! Vi tacka dig, att du ser till oss i nåd, då vi träda inför ditt ansikte. Vi bedja dig: hjälp oss att till din ära helga alla själens och kroppens krafter. Förläna ock din välsignelse och nåd åt denne din tjänare, som från i dag skall till ditt namns förhärligande göra tjänst i din församling, då hon nalkas dig i helgedomen. Helga denne din tjänare och giv honom din Ande, att han alltid må frukta och älska dig, och uppbygg genom psalmer, lovsånger och andliga visor din församling. Hör vår bön för din Sons, Jesu Kristi skull, vilken med dig och den Helige Ande regerar från evighet till evighet. Amen.

Vid friska vatten.¹

»Han låter mig vila på gröna ängar, Han för mig till vatten, där jag finner ro. Han vederkvicker min själ.»

Ps. 23.

SÅ KÄNNER JAG DET, när den heliga mässan läses för Herrens altare. Jag finner *vila*, och jag finner *vederkvickelse*. Det gläder mig också, att Kristi församling i stort mer och mer börjar att älska liturgiens gröna ängar och vederkvickande friska källsprång.

När jag blev präst för ett tjugotal år sedan, kunde man få höra i Guds församling överläggas om önskvärdheten av den s. k. altartjänstens avskaffande. Man fattade den som en rätt ledsam omramning om det, som man menade vara det enda egentliga i gudstjänsten, nämligen predikan. Dessa önskemål hör man icke vidare av i församlingen. Tvärtom hör man ibland klagomål över att man blivit utpredikad. Dessa klagomål komma visserligen i regel huvudsakligen från dem, som ganska sällan höra någon predikan. Den levande församlingen har alltid predikan mycket kär. Men omisskännelig är tidens längtan från de många människoordens sorlande och brusande vattenfall, som larmar i mycket av tidens andeliga talande, till liturgiens stilla och svala källor.

Ömheten om själarna måste komma oss att glädjas över att människor mer och mer uppskatta den andeliga rikedom i kyrkans heliga liturgi. Ty vi, som äro Guds ords predikare, förmå icke alltid genom våra ord giva dem det livets bröd och det levande vatten, de längta efter. Väl att de då ha liturgiens gröna ängar och friska vatten att tillgå.

Om jag nu i några korta ord skulle söka klargöra för mig, vad jag får i kyrkans liturgi, så ville jag först svara:

1. *Känslan av gemenskap med hela Kristi kyrka både på jorden och i himmelen.*

Liturgien talar kyrkans språk. Det är icke den eller den enskilde, som där talar, utan det är kyrkan. Det är ur kyrkans heliga böcker, det läses. Det är kyrkans böner, som bedjas. Jag förenar mig med hela Kristi kyrka, när jag lyssnar. Samma heliga texter, som läsas

¹ Morgonbön vid den liturgisk-kyrkomusikaliska kursen i Karlshamn 9—12 juli 1929.

i min församling, läsas på samma dagar över så gott som hela Kristi kyrka. Jag förenar mig med hela kyrkan, när jag beder. Det är kyrkans tro, som bekännes, icke den eller den enskildes.

I *Kyrie* är det hela kyrkan, som bekänner sin synd och ber om förbarmande. I *Gloria* är det hela kyrkan, som jublar. Även änglarnas och de saligas körer instämma, när vi sjunga till den Heliga Treenighetens pris: »Vi prisar Dig, vi tillbedja Dig, vi tacka Dig för dina under; Gud Fader allsmäktig; Den allra Högstes enfödde Son, Jesus Kristus; Helige Ande, nådens, sanningens och fridens Ande». Och när *Credo* läses, skådar jag grundvalarna till hela den väldiga byggnad, som är Kristi heliga kyrka, grundstenarna, som äro översprutade med martyrers blod och som bära spår av hårda och bittra trosstrider. Framför allt känner jag det så, när *Nicaenum* läses. I själva rytmen i *Nicaenum*, både när den läses och sjunges, hör jag något av den eviga orubblighet och fasthet, som tillhör den kristna trons väsen.

2. *Genom liturgien får jag mitt andliga livs behov tillgodosedda på ett allsidigt sätt.*

Jag får med allt, vad jag behöver. Det är icke alltid så med gudstjänster utan liturgi. Liturgien tillåter mig icke glömma att bekänna min synd. Jag har däremot ibland varit med om predikogudstjänster, där intet ord förekommit om syndabekännelse. Liturgien tillåter mig heller icke glömma att tacka och lova min Gud och Frälsare.

Liturgien tar mig med ner i det djupa. Den lägger på mina läppar publikanens bön. Jag får inte glömma, att jag är en fattig syndare. I det trefaldiga *Miserere* sänker oss liturgien djupare och djupare ned i skuldkänslan. Det är något gripande, något skakande i detta upprepade rop, liksom ett upprepat nödrop. Men liturgien tar oss också med på sin örnflykt upp till Guds nåds och kärleks höjder, upp till förklaringens saliga berg, där det är oss gott att vara .

3. *Genom liturgien kommer jag i gemenskap med det gudomliga och eviga med så litet förmedling som möjligt av mänskliga mellan-händer.*

I predikan förmedlas det eviga till mig genom predikanten. Men vi predikanter kunna ofta skymma mycket därav för människorna. En predikant kan leda tankarna, dit de icke borde komma. Predikan kan ofta bli ett mycket uppblandat Gudsord.

Personligheten har sin betydelse vid gudstjänsten. Vem har icke genom det levande ordet förnummit något av Guds härlighet? Det är stort, när det eviga ljuset får bryta sig genom en levande andlig personlighet. Men vem har icke ibland långtat från det subjektiva vittnesbördets oro till den objektiva sanningens eviga ro? Den finner jag i liturgien.

I liturgien får därför icke förekomma några subjektiva godtyckligheter. Där bör man vara mycket varsam med att göra ändringar. Personligheten skall där så mycket som möjligt tråda tillbaka. Här, där själen bara vill möta Gud och ingen annan, här skall människan så mycket som möjligt försvinna. De mänskliga gåvorna i röstresurser o. d. skola här blygsamt draga sig tillbaka. Mässdräkten låter prästens person försvinna så mycket som möjligt. Framför allt gäller detta på liturgiens höjdpunkt, den heliga nattvarden.

En av mina ämbetsbröder gjorde nyligen en resa till det heliga landet. När han tillfrågades, vad han funnit mest gripande under resan, svarade han: det var, när jag i en kyrka i Jerusalem såg en mor, som lärde sitt lilla barn att bedja. Det var en gripande syn, när hon visade den lilla, hur hon skulle böja sina knän, hur hon skulle knäppa sina händer o. s. v.

Flera av oss ha måhända själva ett dyrbart minne, hur mor en gång lärde oss att bedja.

I liturgien är det vår moder kyrkan, som lär sina barn att bedja. Man kan växa ifrån mors bön till en tid. Men ju äldre man blir, ju mer längtar man tillbaka till den saliga friden i bönen, vi lärde vid mors knä.

Man kan till en tid glömma bort vår moder kyrkans bön. Men det slår icke fel, att vi längta tillbaka till den igen. »Där finner mitt hjärta ro.»

Gunnar Herrlin.

Den praktiska prästutbildningen.

FRÅGAN OM den praktiska prästutbildningen, som länge nog diskuterats både inom och utom kyrkomötet, har under den sista tiden åter gjorts aktuell genom en hänvändelse som Allmänna Svenska Prästföreningen genom sin centralstyrelse gjort till Konungen. Då denna i sig beaktansvärda inlaga kanske kan komma att få en än större betydelse med tanke på det snart stundande kyrkomötet och då den berör en fråga, som på det närmaste hänger samman med de spörsmål, för vilka denna Tidskrift vill vara ett organ, skall denna fråga här upptagas till granskning.

Den av A.S.P:s centralstyrelse gjorda hänvändelsen till Konungen finnes införd i föreningens årsprogram och är närmast föranledd av uttalanden, som under förra året gjorts av föreningens kretsar runt om i landet.

Centralstyrelsens framställning begynner med en återblick på nuvarande stadganden om den praktiska utbildning, som för närvarande erbjudes de blivande prästerna och vilken nu omfattar en enda termin, förlagd till universiteten såsom en avslutning efter de teoretiska studierna, som ändat i teologie kandidatexamen. Denna kurs omfattar kateketiska, homiletiska, liturgiska och kyrkorättsliga övningar och avslutas med de praktisk-teologiska prov, vilka tillika med den förutnämnda teoretiska examen erfordras för genomgående av den prästexamen, som avlägges inför biskopen omedelbart före prästvigningen.

Såsom ledare för dessa praktiska övningar vid universitetet har under senare tid anställts en i församlingstjänst erfaren prästman. Avsikten härmed har, såsom centralstyrelsen påpekar, varit att konfrontera de blivande prästerna med den praktiska verkligheten, sådan den uppleves under utövning av den prästerliga tjänsten. Det är emellertid icke tvivel underkastat, att den nuvarande praktiska utbildningen icke fyller sitt ändamål, framför allt, såsom domprosten G. Lizell, Uppsala, framhållit, därför att de möjligheter, som stå de nuvarande övningsinstituten till buds, äro allt för begränsade. Ofrånkomligt reser sig kravet på en omdaning, som gör denna praktiska utbildning mera effektiv.

Vid skisserandet av sitt nya förslag utgår centralstyrelsen från att varje lösning av frågan, som betyder en förlängning av studietiden och ett fördyrande av studiekostnaderna, är utesluten. Prästens ekonomiska förhållanden äro numera sådana, att en ytterligare ökad studieskuld omöjligen får komma i fråga.

För att sålunda erhålla nya möjligheter till effektiv praktisk utbildning, utan ökad studietid vid universitetet, anser centralstyrelsen, att en del av den praktiska utbildningen borde förläggas ute i stiftet, före avläggandet av den teoretisk-teologiska examen. Denna utbildning, som borde vara sex månaders tid, skulle försiggå i form av deltagande uti det pastorala arbetet i församlingar hos sådana prästmän, som jämte villighet och förmåga att handleda den blivande ämbetsbrodern hava användning för honom i den dagliga gärningen. De blivande prästerna skulle därigenom spridas åt olika håll, och övnings-tiden kunde fördelas så, att än den ene, än den andre prästmannen var och en efter sin förmåga bleve handledare.

De sex månaderna skulle då kunna fördelas i tre omgångar, vardera om två månader. Den första övningstiden, exempelvis i början av det teologiska studiet, kunde ägnas åt det expeditionella arbetet. Centralstyrelsen finner månaderna december—januari härtill tjänliga med deras mantalsskrivning, kyrkobokföring, statistiska redogörelser,

valstämmor m. m. Något senare kunde nya två månader ägnas företrädesvis åt kateketiskt arbete genom deltagande i konfirmandundervisningen samt ev. undervisning i kristendom i folkskolan och hållande av husförhör. Slutligen borde även två månader ägnas åt övningar i olika former av predikan och den liturgiska tjänsten, varjämte förtrogenhet med själavården eftersträvas. Under hela tiden bör personligt deltagande i församlingsarbetet äga rum genom vård av gamla, uppsökande av sjuka och ensliga, ledning av ungdomens sammanslutningar och söndagsskoleundervisning.

Centralstyrelsen håller före, att ett sådant deltagande i prästerligt arbete skulle bilda en värdefull förberedelse till den praktiska övningskursen vid universitetet, vilken finge slutförandet om hand.

Det är uppenbart, att det här skisserade förslaget äger avsevärda förtjänster. En av dem ligger först och främst i kombinationen av utbildning ute i församlingarna och vid universitetet. Erfarenheterna från församlinglivet skulle ge ökad vikt åt den avslutande kursen vid universitetet.

De övningstillfällen, som skulle stå till buds under de sex månaderna, bleve givetvis oerhört mycket rikare än de, som stå till buds enbart vid en kurs i universitetsstaden. Man kunde därigenom vänta ett effektivare arbete.

Onekligen ligger det ock något tilltalande och vackert i tanken, att den äldre ämbetsbrodern handleder den yngre och ger honom del av sitt livs erfarenheter.

Emellertid synes mig, att tungt vägande skäl måste anföras mot detta centralstyrelsens förslag.

Främst torde det vara synnerligen tvivelaktigt, om detta förslag icke i praktiken skulle komma att betyda ett förlängande av studietiden. Visserligen synes centralstyrelsen förmena, att de sex månadernas övningstid skulle förläggas till ferierna. Men därmed förutsättes, att ferierna verkligen göras till vilotider från examensarbete. I ett mycket stort antal fall torde detta icke vara förhållandet, i all synnerhet icke nu för tiden med den hårda konkurrensen. Särskilt under de sista studieåren torde tentamensläsandet försiggå med stor intensitet även under ferierna. Självfallet blir det icke möjligt att ligga i ett intensivt praktiskt arbete och samtidigt tentamensläsa. Endera, eller antagligast bådadera, bli därav lidande. Å andra sidan måste det anses ytterst oekonomiskt att avbryta en tentamensläsning för en tid av en eller två månader för att ingå i ett praktiskt arbete. Under alla omständigheter måste ett ostört, koncentrerat studiearbete anses mest ekonomiskt. En målmedveten, konsekvent genomförd koncentration i arbetet, framför allt i det teoretiska arbetet, måste

eftersträvas, och genom en sådan koncentration och genom större planmässighet i studiernas anordning borde rent av kunna vinnas en sådan förkortning av studietiden utan avknappning på det nu meddelade kunskapsstoffet, att ytterligare tid kunde erhållas för en utvidgning av de praktisk teologiska övningarna och dessa utökas, utan att den totala studietiden förlänges. Det synes mig alltså tveklaktigt, om icke den föreslagna reformen skulle kunna komma att innebära väsentliga olägenheter för det teoretiska studiet. Den kunde de facto komma att innebära en förlängning av studietiden och därmed ökade studiekostnader, detta så mycket mera som resan till och uppehållet i de prästgårdar, där övningstiden skall tillbringas, torde komma att medföra åtskilliga utgifter, särskilt i de fall, där den blivande prästen icke söker sig till sitt hemstift.

En annan olägenhet med centralstyrelsens förslag synes mig ligga däri, att övningstiden skulle, åtminstone som regel, komma att förläggas till ferierna. För den första övningstiden, ägnad det expeditionella, föreslås exempelvis månaderna december—januari. Det då förekommande arbetet är emellertid såsom rent mekaniskt mindre krävande. Mantalsskrivningen är givetvis vida mindre påfrestande och lärarik än de föregående förskrivningarna. Decemberstämmorna äro blott vartannat år valstämmor, och dess emellan mycket fredliga, obetydliga och föga lärarika. Ännu svårare blir det givetvis att inpassa den kateketiska övningstiden under ferierna; månaderna december—januari bjuda i detta avseende endast hårt stympade möjligheter, och sommarferiens eventuella privatkonfirmander torde icke kunna anses som det lämpliga övningsfältet för en blivande församlingspräst. I flera avseenden äro alltså de möjligheter, som erbjudas under de tänkta och förutsatta tiderna, ytterst ringa. Detta gör värdet av den föreslagna reformen än mera problematiskt.

En oformlighet i förslaget ligger även däri, att i fråga om kyrkolagfarenhet den praktiska tillämpningen och utövningen faktiskt skulle komma att föregå inhämtandet av kyrkolagens stadgar och bestämmelser, vilket tillhör den praktisk-teologiska kursen vid universitetet.

De skäl, som anförts mot det framställda förslaget, torde kunna tillerkännas så pass stor tyngd, att man måste söka sig fram efter andra vägar, om man verkligen vill effektivitet i den praktiska prästutbildningen. Det synes mig därvid fullständigt otänkbart, att detta skulle kunna ske utan utökning av studietiden, för så vitt icke en motsvarande minskning i tiden för de teoretiska studierna skulle kunna ske på sätt, som nyss antytts: genom deras koncentration.

Två möjligheter synas mig här föreliggande. Den ena är utvidgandet av den praktiska kursen vid universitetet till ett helt år. Detta

skulle givetvis betyda en avsevärt ökad möjlighet till en grundligare utbildning, än vad nu erbjudes, i all synnerhet om man kunde ernå samarbete med församlingarna i och runt omkring universitetsstäderna. Man har dock ett starkt intryck av att dessa önska bli förskonade från att betraktas såsom försöksobjekt för »kandidaterna». I fråga om de homiletiska och liturgiska övningarna skulle ju ökade övningstillfällen erbjudas kursen, om den kunde organiseras såsom en liten församling för sig inom ett convikt med ett eget kapell. Värre blir det med det expeditionella och det kateketiska. I samma mån, som emellertid genom tillströmningen av teologer till fakulteterna prästbristen upphäves och den gamla adjunktsinstitutionen får liv i sig, skulle denna brist kännas mindre.

En avsevärd fördel med en sådan helårskurs vid universitetet skulle emellertid kunna ernås i ett avseende, som det av centralstyrelsen gjorda förslaget icke alls beaktar. Det gäller nämligen röstutbildningen av de blivande prästerna. Med den oerhört knappa tid, som för närvarande står till buds under den praktiskt-teologiska kursen, särskilt då deltagarantalet i densamma stiger, måste det sägas, att de blivande prästerna erhålla en alltför knapphändig röstutbildning. Att så måste vara förhållandet, förstår man av det faktum, att flertalet teologer vid våra universitet på egen bekostnad skaffa sig ytterligare undervisning. Detta är knappast tillbörligt. Den blivande prästen skall kunna vänta, att den utbildning, som bjudes honom vid universitetet, skall vara tillfyllest och icke behöva kompletteras på annat håll. Detta är så mycket viktigare, som prästen just i sin egenskap av talare, på sina håll kanske den mest hörde talaren, kommer att få ett stort inflytande i fråga om den allmänna röstkulturen genom sitt föredöme. Det är ett i hög grad beklagansvärt faktum, att denna fråga så påtagligt försummas både vid universiteten och vid de anstalter, som utbilda lärare för folkskolor och småskolor. — Det är för var och en, som något sysslat med hithörande ting, klart att verkliga resultat ifråga om röstutbildning uppnår man icke utan tid och god tid. Naturligtvis ännu mindre någon verklig röstkultur. Och ändock hör ju detta till det primära ifråga om prästens praktiska utbildning. Ty vartill tjänar all hans teologiska lärdom eller all hans andliga kraft, om han icke kan göra sig hörd i det rum, han satts att tala i? Kyrkan kan icke vara betjänad av präster, som icke tala »förståndeligt mål», men hon står heller icke till svars med att släppa ut präster, vilka icke fått tillbörlig röstutbildning, som kanske kunnat förhindra, att många i förtid slitit ut sina halsar. — Jag behöver givetvis ej påpeka, att detta icke är någon kritik mot de förtjänte män, som för närvarande uppehålla röstutbildningen vid de praktisk-teologiska instituten i vårt land,

utan ett påpekande av de otillfredsställande förhållanden, under vilka undervisningen bedrivs.

Jag har i det närmast föregående avsett talröstens utbildning. Allt vad där sagts, kan emellertid sägas också beträffande sångundervisningen. Det är fullständigt orimligt att begära av läraren och av hans elever, att den korta tiden av en termin skall vara tillräcklig för att bibringa kunskap om andningen, om den rätta tonbildningen, röstklangen och annat, och därtill om de alldeles säregna krav, som den liturgiska sången ställer på sina utövare. Där blir det ju oundgängligen fråga om tillägandet av ett visst mått av liturgisk kultur.

Lägg så härtill den brist på allmänt-musikaliska färdigheter och insikter, som ofta utmärker den blivande prästen! Och jämför därmed, vilka fordringar man i detta stycke ställer på prästen mångstädes utomlands! Vid universitetet i Erlangen admitteras ingen till den teoretisk-teologiska examen utan att ha genomgått prov i orgelspelning (pedalorgel!). Men vilken hjälp har icke prästen — särskilt landsortsprästen — av sådana färdigheter, när han väl står ute i arbetet i församlingen, vid konfirmationsundervisningen, i ungdomskretsen, vid symötet och vid otaliga andra tillfällen. Här får den svenske prästen på egen bekostnad komplettera den utbildning, som bestått honom.

Det måste fastslås, att den tid, som för närvarande anslås till odlandet av talet och sången och musiken ibland de blivande prästerna, icke tillnärmelsevis motsvarar den oerhörda betydelse, som alla dessa frågor äga för dem i deras praktiska gärning ute i församlingarna. Tillsammantagna äga dessa spörsmål ävenledes en kulturell betydelse av stor räckvidd för vårt folk, en betydelse som icke kan eller får för-gätas.

En praktisk-teologisk helårskurs vid universitet skulle givetvis kunna erbjuda betydligt ökade möjligheter till röstutbildning. Det av centralstyrelsen framlagda förslaget upptar som synes icke detta problem. Men förslaget kunde ju på denna punkt kompletteras med en bestämmelse om att deltagandet i en röstutbildningskurs, omfattande såväl tal som sång, gjordes obligatorisk för teologie kandidatexamen. Undervisningen under den praktisk-teologiska universitetskursen kunde sedan ägnas uteslutande åt den liturgiska läsningen och sången. Rättighet och möjlighet att fritt komma i åtnjutande av undervisning i orgelspelning och i musikens första grunder borde vidare bjudas varje teolog.

På samma sätt måste man tänka sig röstutbildningen anordnad vid det andra alternativet, som synes mig möjligt vid omdaning av den praktisk-teologiska undervisningen. Detta andra alternativ skulle om-

fatta jämväl två terminer: den första förlagd till universitetet och den senare till stiftsstadens. Det förutsätter, att i stiftsstadens upprättas, under biskopens ledning, med domprostens och tillgängliga prästerliga krafter medverkan, en »stiftsskola» med praktiska övningar. Övnings-tillfällena där äro ju ojämförligt rikare än mångenstädes eljest. Under hela terminen pågår livligt expeditionsarbete. Om den blivande prästen här också icke kan följa hela konfirmandundervisningen, kan han dock bli i tillfälle att ta del i uppläggningsen eller avslutandet av densamma och har i gengäld flerstädes möjlighet att auskultera i flera grupper. Det frivilliga församlingsarbetet är väl oftast rikast i stiftsstadens. Befunnes så lämpligt, kunde någon del av arbetet förläggas till någon grannförsamling. Denna kurs i stiftsstadens avslutas så med den egentliga prästexamen.

En så ordnad praktisk teologisk utbildning synes mig, på samma gång som den väcker till liv gamla traditioner, tillvarataga de fördelar, som centralstyrelsens förslag onekligen innebär. Övningstillfällena mångfaldigas i samma mån som övningsplatserna. Biskopen har möjlighet att på ett ingående sätt lära känna den blivande prästen, vilket givetvis är en betydlig fördel, särskilt vid de första missiven. Den blivande prästen lär känna stiftet, och något, som verkligen kunde kallas för stiftstraditioner, skulle arbeta sig fram. Övergången från de teoretiska studierna till det praktiska arbetet skulle ske mjukare än nu till ömsesidig båtnad för de unga prästerna och församlingarna. Terminen i stiftsstadens skulle bilda en naturlig avslutning på studierna och tillika vara en ingång, en inövning i den kommande gärningen.

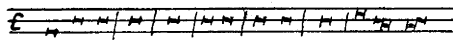
A. Adell.

Till prefationens musikaliska historia i Sverige.

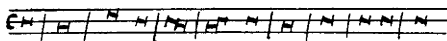
BLAND DE ur liturgisk synpunkt intressanta bestämmelser, som antogos på det kombinerade riks- och kyrkomötet i Stockholm sommaren 1574, finnes även följande stadgande: »Till thett Siette, Effter församlingen haffuer then machtt at hoon vidh Herrans Nattuardz handell, kan skicka och lagha medh the vttuertes *Medell* tingh, som äre Cristelige sånger, Collecter, Ceremonier så att alle tingh måtte skickeligen tilgåå i församlingenne gudi til ähra och församlingenne til förbättringh, Så är for gott anseedtt att the *laudes* in Veteri Ecclesia [som] haffua varit sungne in praefatione, som the haffua kallat: Nempligh, *Per quem Maiestatem tuam laudant angeli* etc. måå her-effter strax effter Insättelsens ordh som lyda om kalcken, siunges aff honom som Messan holler vid samma Thoon som Insettelsens ord

siunges och forre ähn Corus begynner Sanctus, och thet effter thet samma sätt som ther om scriffuit är».¹ Den här anbefallda ordningen infördes sedan som bekant i Johan III:s liturgi.

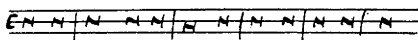
I vilken utsträckning föreskriften blivit efterlevd, torde vara svårt att avgöra. Bland de kyrkor, där den efterkoms, torde Skeda kyrka i Östergötland hava varit. I dess exemplar av Mässan av år 1557 finnes nämligen å blad Ciii(r.) de åsyftade orden inskrivna med noter sålunda:

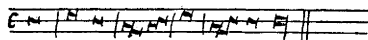
Therefore wij med alla änglar och öffueräng-

lar Med throner och herskap, och med alla him-

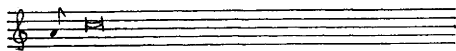

melska herskarer, siunge thinne ähros loff-

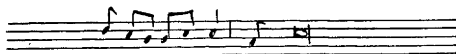

song vthan enda saa säljandes. Helig.

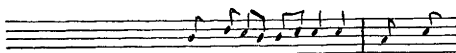
Till den prefationstext som meddelats i denna tidskrift (årgång 1927 s. 89) torde denna melodi kunna lämpas sålunda:

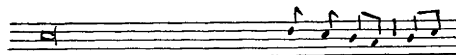
Fördenskull lovsjunga och prisa änglar-

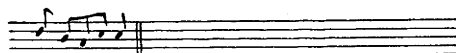
na och alla helgon med hela den himmel-

ska härskaran din äras majestät. Med de-

ras förena vi också vår tillbedjan, då

vi säga: Helig, helig, helig....

Knut Peters.

¹ Ahnfelt, Bidrag till Svenska kyrkans historia i sextonde århundradet, Lund 1894, sid. 80.

Nutida orgelproblem.

Günther Ramin: Gedanken zur Klärung des Orgelproblems.
Bärenreiter-Verlag zu Kassel. Kartoniert Mark 2: 20.

DEN OERHÖRDA UTVECKLING, som betecknat orgelbyggeriet under de senaste årtiondena, har utan tvivel tillfört orgelkonsten utomordentliga värden. Vid återgivandet av mera *modern* orgellitteratur har orgelspelaren i sitt tidsenliga, med snart sagt outtömliga registreringsmöjligheter försedda instrument haft ett hart när idealiskt redskap. Att denna enorma utveckling på orgelbyggnadsteknikens område dock icke alltid varit till fromma för en stiltrogen tolkning av *klassikerna*, speciellt mästarna före Bach, vilkas verk voro tänkta för sin tids orglar med deras enkla teknik och säregna klang, torde icke kunna förnekas. Denna omständighet i förening med det under senare år alltmera stegrade intresset för klassisk orgelmusik torde i hög grad ha bidragit till att orgelbyggnadsfrågan blivit aktuell.

För orgelns förnyelse på gammal grund verkar framför allt i Tyskland sedan ett tjugotal år en rörelse, som under de senaste åren blivit synnerligen kraftig och omfattande. Det är som ett led i denna rörelse föreliggande lilla skrift tillkommit. Dess författare, som bekant organist vid Thomaskyrkan i Leipzig och en av Europas främsta orgelspelare, framlägger här i korta, skarpt koncentrerade uppsatser — ursprungligen föredrag, hållna vid flera av de »Orgeltagungen», nämnda rörelse på olika platser anordnat — sina »tankar till orgelproblemets klarläggande».

På ett enkelt och för varje orgelspelare lättfattligt sätt behandlar förf. det högintressanta, vidlyftiga ämnet. De olika uppsatserna ha följande rubriker : I: orgelns betydelse inom och utom kyrkan i historisk belysning; II: orgelmusiken före Bach och något om dess reproduktion; III: övergångsdynamikens problem inom orgelmusiken; IV: vägar och mål i våra dagars orgelmusikliv.

Av särskilt intresse och ägnad att bli varje orgelspelare till stor hjälp synes mig den andra av uppsatserna vara. Den i regel fullständiga avsaknaden av registreringsanvisningar och föredragsbeteckningar hos de gamla mästarna har gjort, att ett objektivt, stiltroget återgivande av deras alster för den exekverande oftast utgjort ett verkligt problem. Med desto större glädje är det man erfar, att just detta ämne blivit föremål för en så vederhäftig behandling som i denna skrift. Såväl ifråga om registrering och manualväxling som frasering lämnar förf. anvisningar, grundade på djupgående studium både av nolfiliteratur och orgeldispositioner från denna tid. Såsom karakteristiskt för författarens uppfattning rörande återgivandet av denna orgel-

musik må följande citeras: *Absolut klarhet i den musikaliska linien är den första fordran, man måste ställa vid reproduktion av den gamla polyfon-lineara musiken.*

Men för att denna musik skall komma till sin fulla rätt måste enligt författarens mening en »klanglig omgestaltning av vår tids orglar äga rum». Det är denna tanke, som är den röda tråden i häftets sista kapitel. »Det stora problemet i orgelbyggnadsreformen är: att skapa en klangtyp, som genom att förbinda den klassiska orgelns klang med de senaste tekniska förvärven i vår tid (varvid jag icke tänker på den stereotypa registersvällaren) ger möjlighet att levandegöra såväl musiken före Bach som Max Regers stora konst.»

Slutligen meddelas dispositionen till orgeln i Jacobikyrkan i Hamburg, byggd av Arp Schnittger. Det är vid denna åldriga orgel förf. säger sig ha erhållit den verkliga nyckeln till kännedomen om de gamla orglarnas klangvärld.

Även om det klangideal, för vilket förf. drager i härnad, på oss nordbor kanske verkar en smula främmande, har man dock ingen rätt att utan vidare förkasta det. Myckenhet av mixturer och kornetter, vilket är ett av de förnämsta kännetecknen på de gamla orglarnas dispositioner, kan otvivelaktigt vara av ondo. Diskret intonerade, vilket i regel var fallet i orglarna på Praetorius och Bachs tid, kunna dessa stämmor dock vara ägnade att uppenbara skönhetsvärden av oanad vidd.

Må denna skrift finna vägen till alla orgelvänner, såväl organister som orgelbyggare i hela vårt land. Den är i sanning förtjänt därav.

Waldemar Ahlén.

Kurser och möten.

I.

Liturgisk-kyrkomusikaliska kursen i Skara den 12—15 augusti hade samlat långt över hundra präster, kantorer och intresserade lekmän som stadigvarande deltagare. Såsom inbjudare stodo stiftets K. S. V. och kantorsförening. Kyrkoherde G. Helander, Vänersborg, och musikdir. C. Fromm, Skövde, fungerade som ordförande. Vid första kursdagens gudstjänst predikade stiftets biskop.

Två huvudämnen dominerade kursen: å ena sidan liturgien, speciellt den liturgiska sången, och å den andra den evangeliska koralen och därav inspirerad musik.

Varje dag var någon tid anslagen till övning i liturgisk sång med ordentliga duvningar i kännedom om psalmtönen och de viktigaste av Vesperalets melodier ävensom instruktion i mässmelodiernas rätta utförande. Liksom en medeltidskyrka, där innerväggarnas linjalslätade revetering knackats ner, med den blottade, kullriga medeltida putsytan återfår något av sin »själ», så fingo högmässans välkända melodier en ny friskhet, ädelhet och renhet genom att, befriade från taktstreckens tvång, framstå i sin ursprungligare, gregorianska gestalt. Och mången präst drog väl en lättnadens suck över att slippa

betona efter melodien, slippa vanhelga altaret med ett »Herrenvaremedeeder» i nr 39, »mottågen» i Noréns Välsignelsen eller »människórna» i Gloria av 1545. Den melodramatiska altarsången fick en grundlig avhyvling ej mindre i kyrkoh. Allards glänsande principutredning av »Altarsångens allmänna karaktär» än även vid de under doc. Lindbergs förläsa bedrivna övningarna. Icke enbart angenämt var det väl för oss prästerliga deltagare att få upp ögonen för tallösa begångna försyndelser mot den gregorianska sångens anda, men mer än en utbrast vid övningspassets slut till sidokamraten: »*Det här var nyttigt!*» Doc. Lindbergs fångslande framställning av den gregorianska sångens historia och kyrkoh. Allards måttfulla och tankeklara apologi för tidedärerna fullständigade den teoretiska sidan av saken. Varje morgon hölls matutin och två kvällar vesper resp. completorium. Ju mer nött och invand formen blev, ju mer man slapp det beskäftiga inbördes frågandet, såsom inför en »uppjungning», desto mer växte här fram

en gemensam gudstjänst. Nu var det icke längre övning utan allvar: själens möte med levande Gud.

Koralen och orgelmusiken behandlades teoretiskt i doc. Lindbergs föredrag om koralernas historia, kyrkoh. Allards Bachföreläsning och musikdir. Widéens föreläsning om orgelns användning vid gudstjänsten, samt praktiskt i och med övningar i koralsång samt anvisningar i preludiering, särskilt i kyrkotonarter, i modulation, i beledsagning av altarsången m. m., lämnade av musikdir. Widéen. Dessutom gavs en Bachkonsert av musikdir. Stig Scherstén, Lidköping, och utfördes av olika organister från stiftet ett urval av för gudstjänstligt bruk lämpad musik. Även vid dessa instruktioner framhölls starkt kravet på kyrklig stil. Dir. Widéen varnade för meningslöst svammel och manade till målmedvetet studium av och inlevelse i det liturgiska momentet i gudstjänstmusiken.

Vi känna, att denna kurs var något, som vi behövde här i stiftet. Må den icke bli den sista i sitt slag!

II.

Petrus de Dacia, ruinspel med text av Josef Lundahl, musik av Friedrich Mehler.

Visby har i sommar varit skådeplatsen för s. k. ruinspel, och vilken svensk stad har väl större förutsättningar? När därför Petrus de Dacia annonserades, var det med stora förväntningar premiären emotsågs. Handlingen är i korta drag följande. I första avd. förföljes Petrus av rättstjänare och tar sin tillflykt till Nicolaiklostret, där han (med eller mot sin vilja) blir munk. Andra avd. utspelas å en sydligare breddgrad, och där råkar han Kristina av Stommeln, och i den tredje avd. blir han, efter att förut svårt ha anfäktats av sin kärlek till Kristina, korad till prior i det förstnämnda klostret.

Denna ringa tillstymmelse till handling har förmodligen tillgripits endast som anledning att göra musik, och resultatet blir i många fall därefter.

Emellertid saknas ingalunda goda uppslag. Den inledande hymnen (enl. uppgift från år 1000) hade skickligt utnyttjats såväl vokalt som instrumentalt, och Petrus' prövning är en verkningsfull scen med temats förändring från ♩ till

♩ och , en utmärkt stegring! Men däremellan kommer stora delar idel

efterklanger från Italien, främst Puccini. Mimis bekanta aria: »Ja, man kallar mig . . .» tycks ha upprepade gånger föresvävat komponisten. Det Gloria, som sedan kommer, borde väl gestaltats annorlunda, än som nu var fallet. En kontrapunktisk bearbetning av åtminstone Amen hade försonat mycket!

Rent överklig är scenen med den dödssjuka kvinnan. Det är svårt att tänka sig henne vokalt sett kunna åstadkomma dessa koloraturartade tongångar, oavsett undret, som i sinom tid sker. Mera äkta verkade nunnekören och framför allt Kristinas sång, som väl blev aftonens glanspunkt.

Kristinas parti sjöngs av Valborg Beer, vars välskolade stämma och måttfulla spel gav åhörarna den stillhet och ro, man annars ofta förgäves väntade. Priorns parti utfördes av Leon Björker, vilken tyvärr hade en jämförelsevis ringa roll. Så mycket mera fick man av huvudpersonens framställare, Gunnar Schyller, vilken tydligen, särskilt i sista akten, ansåg sig inneha huvudrollen i en bättre operett. Och han sjöng inte alltid rent. — Som den sjuka kvinnan hade Marie Belitz en biroll utan större intresse.

Som regissör stod operasångaren Rich-ter. Komponisten dirigerade och höll väl ihop såväl kör som orkester.

Om man frågar sig, varför »Petrus de Dacia» ej blev den succés, platstidningarna velat göra den till, måste man tänka på förebilden till detta ruinspel. Otvivelaktigt skall det väl vara i stil med 1200-talets »commedia spirituale» eller Neri's »azione sacra». Dessa upptaga emellertid såväl den liturgiska musiken som den andliga visan; i så gott som

total saknad av detta blev resultatet närmast musikdrama på verismens grund.

Skenbart kan nog resultatet bli bra ändå, när man har en skicklig regissör, nunnetåg och framför allt Nicolai ärevördiga ruin, men tag bort den lokala stämningen och uppför spelet på neutral mark ...!

H. C.—II.

Recensionier.

Hans Biedermann: Aktuelle Orgelbaufragen. Zweite verbesserte Auflage. Bärenreiter-Verlag zu Kassel. Kartoniert Mark 2: 20.

»I knapp form vill denna skrift lämna en smula klarhet i de förvirrade strömningarna å orgelbyggeriets område utan att därvid göra anspråk på fullständighet.» Dessa rader ur förordet angiva syftet med föreliggande skrift.

Förf. synes äga stor känedom om orglar inte endast i sitt hemland, Schweiz utan även i Tyskland och Frankrike. För att få en måttstock vid bedömandet av de moderna orglarna, vilka förf. ägnar en skarp kritik, anställas jämförelser med andra, framför allt äldre orgeltyper. På en s. k. Bach-orgel lämnas en synnerligen intressant beskrivning. En Cavaille-Coll-orgel jämföres med en tysk orgel av senaste datum. För- och nackdelar hos gamla och nya orglar belysas och på grundval av rön från dessa tydligen mycket ingående analyser är det förf. skisserar programmet för åstadkommande av en ny orgeltyp. Idealet för en sådan synes vara en orgel, lämpad för ett »riktigt, d. v. s. stilfritt återgivande av både gammal och ny, tysk och fransk musik».

Ett grundfel i våra dagars orgelbyggeri är enl. förf. en ensidig inställning på det tekniska, vilket haft till följd, att tonkvaliteten blivit försummad. Mensurer, intonation och material ägnas icke alltid tillräcklig omsorg, en kritik som nog icke saknar berättigande.

De mönsterdispositioner, förf. uppgett i och för erhållande av mera klangfulla orglar, torde kunna diskuteras. Och vilken disposition kan f. ö. icke det! Förf. söker emellertid även här tillämpa principen att förena gamla grundsatser med nya, en princip, som synes vara betecknande för författarens reformprogram över huvud.

Av särskilt intresse äro flera fyndiga uppslag i fråga om koppel o. d., så-

som kvintkoppel och oktavkoppel i pedalen.

Häftet torde kunna göra anspråk på uppmärksamhet hos såväl organister som orgelbyggare.

Waldemar Ahlén.

Michael Praetorius: Weihnachtslieder zu 4 Stimmen. Särtryck ur band VI i sammelvecket, utgivet av Fr. Blume. Kallmeyers förlag, Wolfenbüttel-Berlin. Kart. Mk. 0: 90.

Ur den samlade upplaga av den store Kreutzburgarens väldiga produktion, som för närvarande är under utgivande under docent Fr. Blumes ledning, har sammanställts och utgivits separat ett tjug av de allra vackraste julsångerna. Man återfinner däri sådana kända och älskade sånger som: Det är en ros utsprungen, Lov vare dig, o Jesu Krist, Från himmels höjd, In dulci jubilo o. a. Den genomskinliga fåringen och renheten i dessa kompositioner gör dem dubbelt tjänliga att tolka julbudskapet.

Heinrich Schütz: Der 23 Psalm; Otto Jochum: Christ und die Welt, eine Weihnachtsmusik; Vincent Lübeck: Weihnachtskantate; Heinrich Schütz: Geistliche Konzerte, zu 1 bis 2 Stimmen; Adam Krieger: Arien. Kallmeyer Verlag, Berlin. Beihefte zum Musikanten.

Den på Kallmeyers förlag utgivna tidsskriften *Der Musikant* har sedan några år begynt utgivande av musikbilagor i serier, omfattande dels vokalverk, dels instrumentalverk och dels vokalverk med instrument. Dessa musikutgåvor äro väl värda att uppmärksammas av körledare, som ha relativt begränsade resurser men dock önska verkligt värdefull kör- eller solosångslitteratur till sitt förfogande. Av de ovannämnda arbetena tilldraga sig självfallet de av Schütz' hand obetingat största intresset, främst den 23 psalmen, med den enkla besättningen av tre röster (sopran, alt och baryton), två flöter och orgel. Kompositionen är hämtad ur mäs-

tarens 1650 utkomna samling *Symphoniae sacrae*. Ur hans små andliga konserter av åren 1636 och 1639 äro solosångerna utvalda. De äro avsedda för röster i olika lägen från djup bas till hög sopran. Av verkets 55 sånger har utgivaren, docent Friedrich Blume, sammanställt 9, så valda att de giva en bild av hela verket. Av de utvalda sångerna äro 5 enstämmiga och övervägande hållna i monodisk stil. Bland de tvåstämmiga återfinner man dialogen mellan Maria och ängelen Gabriel, avslutad med en femstämmig kör ad libitum. Som en pärla glänser i samlingen den till ord ur Augustini Meditationer sammanställda: O misericordissime Jesu. — Av de båda små julkantaterna har Jochum upptagit och bearbetat en folkvisa från Westfalen, som knappast synes vara värd en så stor apparat som sexstämmig kör, solo och orkester. Utomordentligt intressanta äro däremot Kriegers »arior», ordet är att fatta i den bemärkelse, det hade under 1600-talet: små enkla sånger, vartill fogats korta ritornellon för kammarorkester. Det föreliggande urvalet ur den fullständiga upplagan av år 1676 omfattar kärleks- och dryckesvisor, alltså dikter av rent profan natur. De äro enkla, folkliga sånger för en röst med måttliga krav på röstomfånget, och erbjuda för den, som vill öva värdig och vacker solosång i hemmet, en mycket välkommen utökning av repertoaren. I den fjärde av kärleksdikterna — en serenad — återfinner man upprinnelsen till koralen nummer 434 i vår sv. psalmbok. A. A.

Martin Luthers Lilla Katekes. Jubileumsupplaga med bilder av Hans Brosamer, Lukas Cranach d. ä., Albrecht Dürer m. fl. Diakonistyrelsens förlag. Pris 25 öre.

Nathan Söderblom: Martin Luthers lilla Katekes. Diakonistyrelsens förlag. Pris: häft. 4: 75, inb. 5: 75.

Den lilla katekesens stora jubileumsår har högtidlighållits mångenstädes över vårt land. Diakonistyrelsens förlag har genom de båda ovan förtecknade arbetena på ett värdigt sätt bidragit till

firandet och planerar vederligen ytterligare en ny upplaga av Stora katekesen.

Jubileumsupplagan av lilla katekesen kommer verkligen alldeles lagom i tid, innan höstens konfirmander samlas. Lämpligare minnesgåva till dem får man leta efter. Upplagan är med sina troskyldiga bilder efter träsnitt och kopparstick av Luthers samtida en verklig prydnad, och fastän uppenbarligen mycken omsorg nedlagts på densamma, så billig, att varje konfirmand borde kunna få den till följeslagare under undervisningen.

Ärkebiskopens undersökning av Luthers lilla katekes, av vilken han redan meddelade ett lika samlat som intrycksrikt koncentrat vid årets kyrkliga möte, ger genom rikedomen på synpunkter och sakligheten i framställningen nytt vittnesbörd om livskraften i denna Luthers till omfånget obetydliga, till innehåll fullviktiga sammanfattning av det, som för den kristna människan är till hennes salighet nödvändigt att känna. Ät den, som i undervisningen bland folkskolans eller konfirmandskolans elever har ut undervisa i katekesen, ger Ärkebiskopens bok ny friskhet åt de gamla nötta orden. A. A.

N. G. Zettergren: Svensk Gudstjänst-ritual. Praktisk handledning för blivande organister och kantorer. Musikförlaget Aida, Malmö. 1 kr.

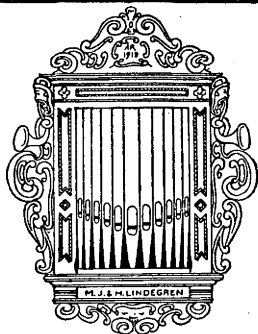
Såsom en sammanfattning av och översikt över de i svenska kyrkans handbok förekommande ritualen har kantor Zettergren sammanställt sin lilla handledning, närmast avsedd för den blivande organisten, som därigenom lättare skulle kunna vinna en överblick över gudstjänsternas gång och disposition. Handledningen upptager dispositionerna för högmässa, ottesång, aftonsång, veckopredikan, konfirmation, brudvigsel och jordfästning. Översiktlig och redig, om ock icke alltid fullt tillförlitlig. Kollektbönen i högmässan avslutas sålunda icke alltid med orden: Jesus Kristus, vår Herre. A. A.

Meddelanden.

Tidskriftens redaktion kommer från och med 1 okt. innevarande år att förflyttas till Stockholm. Dess adress där blir Folkungagatan 61^{IV}.

De böner vid kyrkosångsmöte och då kantor eller organist tillträder sin tjänst, vilka meddelas i detta nummer,

äro bearbetningar efter handbok för Finlands svenska kyrka. Anvisning finnes i denna handbok om att då nya församlingstjänare tillträda sin befattning, tillkännagives därom i samband med andra kungörelser, varefter den tjänliga bönen läses.

M. J. & H. Lindegren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 42638

Postadress Göteborg 7

Telefon 42638

Tillverkning av piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikkdirektörer och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omstämningar utföras omsorgsfullt.

MATTOR AV JUTE, HAMPA OCH KOKOS,

FÄRGADE ELLER OFÄRGADE,

LÄMPLIGA FÖR KYRKOR

TILLVERKAS AV

WAHLBECKS FABRIKER

LINKÖPING

PROVER OCH OFFERT PÅ BEGÄRAN

Meddelanden.

Utmärkelser. K. M:t har den 23 aug. tilldelat f. kantorn *J. S. Blomqvist*, Brålanda, och f. kantorn *P. Nordqvist*, Skön, medalj i guld av 5:te storleken med inskrift »För medborgerlig förtjänst».

Kantorsval. Till organist och kantor i Åtvidaberg har valts musikkdirektör *E. G. A. Nyström*, Stockholm. Till organist och kantor i Ängelholm valdes den 30 aug. musikdir. *K. E. Rosenqvist*, Hålsingborg, med 483 av 1,285 avgivna röster. Till klockare och organist i Ö. och V. Vemmenhög valdes den 8 sept. kantor *Hugo Holmgren*, Vellinge, med 99 av 220 avgivna röster.

Till kantorer vid förenade tjänster ha valts: i Haurida *O. Ottosson*, Härnösand, i Össebygarn *G. Sahlin*, Linköping, i Ö. Ullerud *S. Arnell*, Grängshammar, i Hjärtlanda *E. Fransson* därstädes.

Norges Organistforening har, sedan tidningen Under Kirkehaelv upphört att utkomma, numera gjort »Tonekunst»

till sitt organ. Tidningen, som redan förut är organ för Norsk komponistförening och Oslo Musikkårareförening, utkommer var fjortonde dag.

Norges Organistforening, som stiftades den 13 juli 1904, kan i år fira sitt tjugofemårsjubileum. Styrelsen har beslutat högtidlighålla jubileet med kyrkomusikfest i Oslo i slutet av oktober. Man ämnar inbjuda liknande organisationer i grannländerna att sända representanter. Festen skall omfatta tre dagar. Första dagen anordnas orgelkonsert, andra dagen vespergudstjänst — tillsammans med norska kyrkans prästförening, som avhåller sin generalförsamling samtidigt — tredje dagen festkonsert, varvid Gounods: »Mors et vita» utföres.

Tyska Kyrkosångsförbundet avhåller sin 31:a kyrkosångsdag i Brieg, Breslau, den 28—30 september. Inbjudan har ingått till Sveriges Kyrkosångsförbunds Centralråd att låta sig representeras.

Collijn-klädd — är välklädd

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

A) Enbart kyrkliga tjänster:
Organist- och kantorsbef. i *Klosters* förs. i *Eskilstuna* sökes senast 7 okt. kl. 12. Begynnelselön 4,000 kr.; tre ålders-till. å 250 kr. efter resp. 3, 6 och 9 års tjänst.

Organist- och kantorsbef. i *Göteborgs Annedals* förs. sökes senast 21 okt. Begynnelselön: 3,400 kr.; två ålderstill. å 300 kr. efter resp. 5 och 10 års tjänst; dyrtidstill.

B) Förenade med folkskollärartjänst:
I *Hånger*, Jönk. l., sökes före 25 sept. Skolform C 1. Lön 500 kr.

I *Brunflo*, Jämtl. l., sökas 2:a och 3:e försl.-rummen före 25 sept. Lön 400 kr. + boställe.

I *Häggum*, Skarab. l., sökes före 27 sept. (adr. Sjogerstad, *Skultorp*) av manlig lärare. Skolform B 2. Lön 500 kr.

I *Rogsta*, Gävleb. l., sökes före 1 okt. Skolform C 1; yrkesbest. forts.-skola. Lön 800 kr. Skyldighet att leda kyrkokör.

I *Folkärna*, Kopparb. l., sökes före 1 okt. Skolform B 1. Lön 800 kr.; därtill för psalmsång och orgelspel vid begravn. 200 kr. samt för anordnande av körsång å högtidsdagar 200 kr. Bostad 5 rum och kök. Prov fordras.

I *Trehörna*, Österg. l., sökes före 3 okt. Skolform B 2. Lön 500 kr. + avk. av boställe, ber. till 100 kr.

I *Askeryd*, Jönk. l., sökes före 3 okt.

(adr. Aneby). Skolform C 1. Lön 500 kr.

I *Lunda*, Söderm. l., sökes före 12 okt. (adr. Jönåker). Lön 600 kr. + avk. av klock.-jord, omkr. 75 kr.

I *Vittaryd*, Kron. l., sökes sen. 14 okt. Skolform C 2; forts.-skola. Lön 450 kr.

I *Skönsmon*, V.-norrl. l., sökes före 17 okt. (adr. Sundsbruk). Slöjd, forts.-skola. Till lärartj. 400 kr. komm. löne-till. Klock.- o. org.-lön 600 kr. + två ålderstillägg å 100 kr. efter resp. 10 och 20 års tj. inom förs. För övn. o. ledn. av kyrkokör 300 kr.

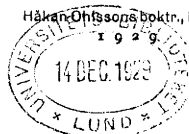
I *Utvångstorp*, Skarab. l., sökes före 17 okt. (adr. Sandhem). Lön 400 kr. + avk. av donationsjord.

I *Blidö* (Blidögårds skola), Stockh. l., sökes före 19 okt. Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Lön 600 kr.

Lärartjänsten i *Gärdslösa* förs. på Öland, varmed klockar- o. org.-bef. i G. förs. efter nuvar. inneh. avgång skola förenas, sökes senast 7 okt.

Lärartj. i *Näs*, Skar. l. (skolform B 3), sökes senast 19 okt. (adr. Kätilstorp); den valde skyldig att efter nuvar. inneh. avgång sköta klock.- o. org.-bef. mot ett arvode av 250 kr.

Häkan-Ottssons boktr., Lund

14.12.1929.